

Az első élclapunkról

NYOMDÁSZATTÖRTÉNETI TÖREDÉKEK

Szerkeszti: Gécs Béla

Az első magyar élclapjainknak jelentős szerepe volt a nemzeti szellem ébrentartásában. Szerkesztői, munkatársai jól értettek ahhoz, hogy mindazt, amiről 1848 után nyíltan nem írhattak, a cenzor figyelmének kijátszásával egy-egy humoros történetbe, adomába, gyakran mindössze néhány, látszólag ártatlan szóba burkolva közöljék olvasóikkal, akik nagyon hamar megtanultak a sorok között olvasni. Így értette meg magát akkoriban humorisztikus sajtónk írógárdája, s így szerette meg – maga is könyvekkel a szemében olvasóját, a valóban sírva vigadó magyart.

E sajtóműfaj fiatal, de már ismert írói – lapjuk megjelenésének időrendje szerint: Lauka Gusztáv, Jókai Mór, Frankenburg Adolf, Tóth Kálmán, Kecskeméthy Aurél, Komócsy József – voltak kitűnő megteremtői az élclapirodalomnak, melynek ősi történetének nyomai messzire, 1801-ig nyúlnak vissza. A Tudós Palótz vagy Furkát Tamásnak Mónosbélbe lakó Sógor Urához írt levelei először egy német nyelvű, magyar kiadású lapban jelennek meg.

Az első magyar élclap 1848. július 1-jén jelent meg „Charivari” és alatta „Dongó” kettős címmel. (A furcsa hangzású francia „charivari” szónak magyarul a „macskazene” felel meg.) Szerkesztője és kiadója

Lauka Gusztáv. Minden számban kisebb vagy egész oldalas könyvomas „torzlapok” voltak, melyeket francia grafikus rajzolt. A prózai írások és versek a közélet ferde, nevetséges modorában ostorozzák, gúnyolják a valós jelenségeket. A lap hetente kétszer, szerdán és szombaton jelent meg egy kis íven, összesen száz lappal, fametszettel nyomtatott borítékban – Beimel József pesti nyomdájában.

Az induló lap nem volt hosszú életű, 1848. november 6-án megszűnt. Majd 1871 novemberében visszatért és népszerű, olvasott újság lett. Élvezetes képeit Jankó János rajzolta. Az élclap utolsó száma 1876. május 4-én jelent meg.

Még a „Charivari Dongó” idejében, 1856-ban jelentek

meg Jókai Mór szerkesztésében a „Nagy Tükör” című, majd a „Kakas Márton levelei” és a „Kakas Márton albuma” című rövid életű élclapok. Jókai nevéhez kötődik, 1858. augusztus 21-én egy szombati napon útnak indította az „Üstököst”, mellyel új irányt jelölt ki az élclapirodalomban, és évtizedeken át öröme, vigasztalása, gondozlatója és mulattatója lett a búbánatos magyar közönségnek.